

NUMMER 2.2024 • Nämndeman i fokus • Nytt och noterat • Föreningsnytt •

Domstolsverket informerar • En tidning från Nämndemännens Riksförbund

Nämnde mannen

Linda Ingvarsson, ny ordförande
i Nämndemännens Riksförbund:

Bättre påverka än
att tycka i det tysta

LVU OCH BARNETS BÄSTA

FÖRBUNDSSTÄMMA 2024

ÅRETS NÄMNDEMAN

LEDARE

Varmt tack för förtroendet!

JAG VILL BÖRJA MED att rikta ett varmt tack till er alla för det förtroende ni har gett mig att leda Nämndemännens Riksförbund de

kommande två åren. Det är med stor ödmjukhet jag tar mig an denna uppgift.

Att få möjlighet att leda vårt förbund är både en ära och ett stort ansvar. Vi står inför utmaningar, men också otaliga möjligheter att göra skillnad och driva vår verksamhet framåt. Jag är övertygad om att vi, med gemensamma krafter, kommer att kunna nå nya höjder och skapa en starkare och mer sammanhållen organisation.

JAG VILL SÄRSKILT FRAMHÅLLA den viktiga roll som våra lokalföreningar spelar. Det är ni som är själva hjärtat av förbundet. Ert engagemang och arbete runt om i landet är det som gör vår organisation så stark och levande. Genom era fina kompetenshöjande aktiviteter bidrar ni inte bara till att stärka vår gemenskap, utan ni är också själva nyckeln till vår medlemsrekryte-

ring. Ert arbete är ovärderligt och jag vill rikta ett stort tack till er alla för de insatser ni gör.

”Jag vill särskilt framhålla den viktiga roll som våra lokalföreningar spelar. Det är ni som är själva hjärtat av förbundet. Ert engagemang och arbete runt om i landet är det som gör vår organisation så stark och levande.”

FRAMÖVER VILL VI fortsätta att arbeta med påverkan för att ge nämndemännen bättre villkor. Detta inkluderar att säkerställa nämndemännens säkerhet samt vår rätt till förlorad arbetsförtjänst, pension och andra inkomstbortfall. Vi kommer att arbeta för att öka vårt inflytande och göra vår

röst hörd i relevanta forum och sammanhang, för att förbättra förutsättningarna för alla nämndemän. Vi ska vara en självklar aktör i domstolarnas säkerhetsarbete.

JAG VILL UPPMUNTRA er till att vara aktiva och engagerade. Tillsammans kan vi skapa en organisation som inte bara reagerar på förändringar, utan som leder och formar dem.

Återigen, tack för ert förtroende och tack för allt ni gör för förbundet. Jag ser fram emot att möta er.*

Linda Ingvarsson
FÖRBUNDSORDFÖRANDE
NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND

NÄMNDEMAN I FOKUS

Benjamin Larsson, 20

Nämndeman i Göteborgs
tingsrätt sedan maj 2023

GÖR: Studerar ekonomi vid Handelshögskolan i Göteborg.
FAMILJ: Föräldrar och lillasyster.
BOR: Studentboende. **FRITID:** Engagerad i studentlivet, styrke-tränar, skriver, umgås med vän-ner och dricker sangria.

NOTARIEN FRÅGADE OM JAG VAR PÅ STUDIEBESÖK

Du är en av landets yngsta nämndemän, hur gick det till?

Jag fick frågan av den politiska förening där jag är med, och tackade ja. Jag jobbade tidigare på försäkringsbolag. Det gav mig insyn i juridiken, så jag tänkte att uppdraget passade mig som handen i handsken.

Hur är det att vara ung nämndeman?

Det går bra. Det blev förstås lite galet när en notarie i tings-rätten frågade om jag var där på studiebesök och hade gått vilse. Det är också lite absurt att jag kunde döma människor till fängelse innan jag fick köpa en starköl på systemet.

Vilka är dina intryck av uppdraget hittills?

Som nämndeman får du kon-takt med "den andra sidan av samhället". Här möter du människor öga mot öga, och får en mer nyanserad bild av situationen, jämfört med tid-

ningsrubrikerna. Som tjugo-åring kan jag också bidra med andra perspektiv. Det kan minska klyftan mellan den juridiska expertisen och par-terna, som ofta själva är unga. Jag ser också uppdraget som en del i min personliga ut-veckling, att vara nämndeman minskar risken att bli inskränkt i sitt tänkande.

Vad säger dina jämnåriga om att du är nämndeman?

Många tycker det är spännan-de och frågar vad det innebär. Bland mina vänner på jurist-programmet har jag stött på lite blandade reaktioner. Jag kan hålla med om att näm-n-demannasystemet inte är per-fekt. Demokratin är inte heller perfekt, men det är det bästa vi har. Om nämndemannasys-temet avskaffas behöver det ersättas av något bättre, och jag har ännu inte hört talas om något som är bättre. *

Innehåll

NR 2.2024

- 4 LVU och barnets bästa
- 8 Nytt och noterat
- 10 Porträttet:
Linda Ingvarsson
- 13 Domstolsverket
informerar
- 14 Förbundsstämma
- 17 Årets Nämndeman
- 19 Sista ordet

Förbundsstämma

Årets Nämndeman

OMSLAG: Tess Ellis

Nämnde
mannen

Ges ut av Nämndemännens Riksförbund. Presslagt juni 2024. Årgång 47.

REDAKTÖR: Thomas Östlund, thomas@thomasostlund.se, tel: 070 541 76 28 **ART DIRECTOR:** Ninni Oljemark, Kombinera AB **ANSVARIG UTGIVARE:** Roine Hangvar, e-post: roine.hangvar@nmrf.se

TRYCK: Norra Skåne Offset. Citera gärna, men ange källan. Redaktionen ansvarar ej för insänt, ej beställt material. Övrig information om tidningen och Nämndemännens Riksförbund, se sidan 19. **ISSN 03448-4351**

BARNETS BÄSTA

Att barn har rätt till en trygg uppväxt är de flesta överens om. Men verkligheten ser annorlunda ut. Det senaste decenniet har antalet LVU-mål ökat markant. Att i domstolen avgöra vad som är barnets bästa är inte alltid enkelt.

Det hör till vardagen för nämndemän att möta barn i domstolen. Det kan vara unga brottsoffer och förövare, men även handla om barn som far illa i hemmet, eller skadar sig själva.

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga är det formella namnet på den lag som vardagligt kallas LVU (se ruta). Det är en tvångslag där barn och unga under 20 år kan omhändertas mot föräldrarnas och deras egen vilja. Barnkonventionen blev svensk lag 2020, vilket också återspeglas i LVU, där ”vad som är bäst för barnet” alltid ska beaktas.

Barn kan också omhändertas med stöd av

socialtjänstlagen, men då krävs föräldrarnas samtycke. Det är alltså när vårdnadshavare och socialnämnd har olika uppfattningar som förvaltningsrätten kommer in i bilden.

VÄRDEFULLT MED NÄMNDEMÄN

I ett LVU-mål är finns i allmänhet tre parter: Socialnämnden, vårdnadshavare och den unge själv. För att kunna omhänderta ett barn mot föräldrarnas vilja, krävs att socialnämnden kan bevisa att det annars finns en påtaglig risk för att den unge far illa.

– Det är ofta svåra mål som innebär bedömningar, och det är viktigt med ett gediget

— här eller där?

underlag från socialnämnden. Det säger Peter Andrén, rådman vid Förvaltningsrätten i Stockholm.

Hans erfarenhet är att nämndemännen ofta tillför mycket i LVU-mål.

– Det är en typ av mål där jag tycker det är extra värdefullt med nämndemän. De kan bidra med mänsklig förståelse och gott omdöme i de situationer vi ställs inför.

ÖKNING AV LVU-MÅL

Det senaste decenniet har antalet LVU-mål ökat markant, från 4 800 mål 2012 till drygt 8 300 år 2022. Det finns ingen samlad bild av vad ökningarna beror på.

I årsredovisning 2022 från Kammarrätten i Stockholm framhåller kammarrättsrådet Anna Lönnestav att innehållen i LVU-mål

LVU – två centrala paragrafer

Två centrala delar av LVU handlar om grunden för att besluta om vård av den unge:

2 § Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

3 § Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

har förändrats, där hedersförtryck och grov kriminalitet bland unga förekommer oftare nu än tidigare.

Desinformation om LVU

På senare år har det bedrivits en omfattande desinformationskampanj om att svensk socialtjänst på lösa grunder omhändertar, och till och med kidnappar barn i muslimska familjer. Kampanjen inriktar sig direkt mot LVU, och även förvaltningsrätterna har anklagats för att vara i maskopi med socialtjänsten. Kampanjerna sprids främst i sociala medier och forskare från Försvarshögskolan hävdar att de har sitt ursprung i svenska radikalislamistiska miljöer.

Lex lilla hjärtat

Lex Lilla Hjärtat kallas de lagändringar som kom till efter det uppmärksammade fallet med flickan Esmeralda. Hon mördades i sitt hem efter det att kammarrätten beslutat upphäva en LVU-dom från förvaltningsrätten. Lagändringarna berör främst skyldigheter för socialnämnden att se till att förhållandena i hemmet är goda innan barnet får flytta hem till föräldrarna.

- ➔ Även orosanmälningarna till kommunernas socialnämnder har ökat på senare år, visar en nationell kartläggning från Socialstyrelsen. År 2018 gjordes 331 000 orosanmäl-

ningar. Fyra år senare, 2021 gjordes 422 000. Nästan var tionde barn i landet under 18 år var 2021 föremål för en orosanmälan. Cirka 55 procent av anmälningarna leder till en mer omfattande utredning.

Socialstyrelsen pekar ut möjliga förklaringar till att orosanmälningarna ökar. Ett tydligare fokus i samhället på barns rättigheter kan var en orsak, en annan att det blivit enklare att göra orosanmälningar digitalt.

SVÅRA AVVÄGNINGAR

Många nämndemän menar att LVU-mål är svåra. Barns utsatthet står i fokus och ofta handlar det om att värdera motstridiga uppgifter. Det är inte ovanligt att vårdnadshavarnas verklighetsbild skiljer sig markant från socialnämndens.

Att ett barn skiljs från sina föräldrar är ett stort ingrepp, samtidigt som många barn otvivelaktigt far illa i sitt hem, där det ibland kan handla om svåra övergrepp.

I medierna finns många fall belysta, där det i en del fall handlar om att barn inte omhändertagits i tid, ibland med förödande konsekvenser. Men det finns också exempel på det motsatta, där barn på vaga grunder skiljs från sina föräldrar.

Alltid jobbigt när barn far illa

– **VI SOM DÖMER** är inte mer än människor och det är ofta svåra avvägningar när vi i LVU-mål ska bedöma vad som är bäst för barnet.

Det menar Elo Johannesen från Hässleholm, nämndeman i Förvaltningsrätten i Malmö.

I LVU-mål är det ibland två skilda verkligheter som beskrivs – socialförvaltningens och föräldrarnas.

– Utifrån det ska vi bilda oss en uppfattning, och det är inte alltid enkelt. Det är så klart jobbigt när barn far illa, men att skilja

barnet från föräldrarna är också ett svårt beslut, säger Elo.

Det händer att föräldrarna själva inser att allt inte står rätt till i hemmet.

– Ibland kan de argumentera för att de har gjort förbättringar och är på rätt väg, och att det är bättre för barnet att få stanna hemma.

Elo anser att socialförvaltningen i de flesta fall gör gedigna utredningar. Olika förhållan-

Elo Johannesen

Lagens ord om ”brister i omsorgen” och ”påtaglig risk” innebär att bedöma vad som skett, och dessutom att värdera risker om vad som kan hända i framtiden. Inte alltid en enkel uppgift!

NY UTREDNING

I november 2023 tillsatte regeringen utredningen *Stärkt barnrättsperspektiv i LVU och en översyn för grunderna för vård*. Utredningen ska bland annat analysera LVU-lagens begrepp ”socialt nedbrytande beteende” som är svårtolkat och därför kan vara knepigt för domstolen att förhålla sig till. Utredningen ska vidare analysera ökade möjligheter att omhänderta barn som växer upp i hem med hedersrelaterat förtryck. Även frågor som rör barns villkor när LVU upphör ska utredas.

Direktiven visar att frågor som rör LVU är komplicerade, och ständigt föremål för diskussion i samhället. Så lär det säkert förbli. *

TEXT: Thomas Östlund

Några källor:

- Domstolsverket.
- Kamrarrätten i Stockholm, årsredovisning 2022.
- Socialstyrelsen: Anmälningar av barn som far illa eller misstänks fara illa 2021.
- Regeringen: Kommittédirektiv. Dir 2023:160.

den i hemmet kan leda fram till ett LVU-mål. Det kan vara föräldrar som missbrukar och har psykiska problem, men också barn som hamnar i fel umgänge eller själva missbrukar.

– Ibland är det upprepade händelser, där det står klart att ett omhändertagande är det bästa för barnet, även mot föräldrarnas vilja.

LVU-mål innebär ibland långa diskussioner under överläggningarna och det är inte alltid rätten är enig.

– Men när vi vänt upp och ner på allt, kommer vi ofta fram till ett gemensamt beslut, säger Elo Johannesen. *

TEXT: Thomas Östlund

LVU-mål steg för steg

LVU-mål avgörs i någon av landets tolv förvaltningsrätter. Besluten kan överklagas till kamrarrätten och därefter till högsta förvaltningsdomstolen. Förenklat kan man säga att ett LVU-mål går till så här:

1. OROSANMÄLAN

Socialnämnden får in en orosanmälan om att ett barn far illa. Vem som helst kan göra en orosanmälan. Vissa, till exempel skolpersonal, har skyldighet att orosanmäla om de misstänker att ett barn far illa.

2. SOCIALNÄMNDEN UTREDER

Socialnämnden gör en utredning om barnets situation. I vissa fall kan socialnämnden göra ett akut omhändertagande, men då ska förvaltningsrätten meddelas om detta inom en vecka, och rätten ska så fort som möjligt pröva beslutet.

3. ANSÖKAN OM LVU

Om socialnämndens utredning visar att LVU kan vara aktuellt görs en ansökan om LVU till förvaltningsrätten, där nämnden beskriver fallet och motiverar sin anmälan.

4. FÖRHANDLING I DOMSTOLEN

Förvaltningsrätten har en muntlig förhandling, där bland andra socialnämnden och vårdnadshavare medverkar. Ett offentligt biträde utses för att tillvarata barnets och vårdnadshavarens intresse. Unga över 15 år kan själva medverka vid förhandlingen.

5. BESLUT

Rätten fattar beslut i målet.

6. SOCIALNÄMNDEN PLACERAR

Om beslutet innebär omhändertagande enligt LVU är det socialnämnden som beslutar om placering av barnet. Den vanligaste är att barnet placeras i familjehem, följt av så kallade HVB (hem för vård eller boende).

HISTORISKA RUTAN

Old Bailey – mitt i London

LONDON ÄR SEDAN länge ett av svenskarnas favoritresmål. Varför inte besöka Old Bailey om du gästar den brittiska huvudstaden? Old Bailey är den centrala brottsdomstolen för England och Wales. På platsen mitt i London har rätttegångar ägt rum sedan 1500-talet. Nuvarande huvudbyggnad invigdes 1907, och vid huvudentrén står inskriptionen: "Defend the Children of the Poor & Punish the Wrongdoer." Det går att besöka Old Bailey men enbart på guidade turer. Anmäl i förväg och var beredd på säkerhetskontroll.

BILD: WIKIMEDIA COMMONS

BILD: ISTOCK

Vilka är nämndemän?

DOMSTOLSVERKET genomförde i januari en enkätundersökning via mejl till de nämndemän som valts för mandatperioden 2024–2027. Den besvarades av 6 147 personer, en svarsfrekvens på 79 procent. Här är några resultat:

- Könsfördelningen mellan nämndemännen är relativt jämn, 48 % män och 52 % kvinnor.
- Medelåldern på nämndemännen är 60,6 år, en höjning med 1,4 år jämfört med förra perioden. 43 % av nämndemännen är 65 år eller äldre. 16 % är mellan 18 och 44 år.
- 47 % av nämndemännen är pensionärer, 38 % anställda och 9 % egna företagare.
- 10 % av nämndemännen är utrikes födda, jämfört med 23 % i befolkningen.
- Andelen nämndemän födda i Sverige med minst en utlandsfödd förälder är 10 %, jämfört med 11 % i befolkningen.

- 94 % av nämndemännen som har nominerats är medlemmar i ett politiskt parti, jämfört med 95 % förra mandatperioden. Av de som nominerats av ett politiskt parti hade 8 % varit medlemmar mindre än ett år.
- 71 % av de nämndemän som valdes för första gången anser att de fick den information de behövde innan de blev valda.
- På frågan "varför vill du vara nämndeman?" gavs flera svarsalternativ. De alternativ som angavs mest var "jag vill bidra till samhällsnytta" (66 %) och "det känns meningsfullt och stimulerande" (61 %).

Undersökningen genomfördes i samband med Domstolsverkets regeringsuppdrag om kommunikationsinsatser i samband med nämndemannavalet 2023. Rapporten finns att läsa och ladda ner på www.dom.se

Läs och lär i Juridisk tidskrift

DU SOM ÄR INTRESSERAD av juridik kan ha glädje av att botanisera i *Juridisk tidskrift*. Här finns artiklar, rättsfall, debatt och recensioner. Många av texterna går att läsa fritt på nätet.

"Hur kan man förstå prejudikat från Högsta domstolen" och "Tillräknelighet som straffrättslig ansvarsförutsättning" är två av artiklarna i det senaste numret. Läs mer på www.jt.se

JAG VILL VETA

Webbplats för unga brottsoffer

”Här på **JAG VILL VETA** får du veta vad som är brottsligt, vilka rättigheter du har om du varit med om brott och var du kan få hjälp. Du får också veta vad som händer om du anmäler och hur en rättegång går till.” Så står det

på startsidan på ”Jag vill veta”, en webbplats som riktar sig till unga brottsoffer. Allt lättillgängligt och med enkla texter, bildspel och filmer. Brottsoffermyndigheten står bakom www.jagvillveta.se.

BILD: UNSPLASH

Fler barn och unga inom kriminalvård

ANTALET BARN OCH UNGA inom kriminalvård har ökat markant de senaste åren, rapporterar Kriminalvården. Under 2023 avslutades 335 häktningar av barn i åldern 15–17, en ökning med 73 procent sedan året innan.

– Även om antalet häktade 15–17-åringar ökat markant så är de fortfarande relativt få totalt sett. Men generellt ställer häktade barn och unga stora krav på verksamheten. Bland annat har de lagstadgad rätt till fyra timmars isoleringsbrytande åtgärder per dag. Det säger Susanne Wedin, direktör för avdelningen för häkte, anstalt och frivård.

För de unga som döms ökar också straffen. Nästan hälften av unga under 21 år som påbörjade ett fängelsestraff under 2023 hade en strafftid på två år eller längre. Motsvarande andel 2022 var en tredjedel och 2021 en fjärdedel.

Dödligt våld

NY RAPPORT FRÅN BRÅ

- Två av tre fall av dödligt våld sker inte i en kriminell miljö, men andelen har ökat på senare år.
- Dödligt våld mot unga män har ökat markant.
- Majoriteten av kvinnliga offer dödades av sin nuvarande eller tidigare partner.

Det är några av resultaten i den nya rapporten *Dödligt våld i Sverige sedan 1990*. Kartläggningen är fjärde i en serie rapporter om dödligt våld i Sverige. Finns att läsa och ladda ner på www.bra.se

BILD: UNSPLASH

Regeringsförslag om anonyma vittnen

REGERINGEN HAR BESLUTAT om en lagrådsremiss som ska ge enskilda möjlighet att vittna anonymt i brottmål. Ett vittne ska få lämna sina uppgifter under anonymitet om det finns en påtaglig risk för att vittnet eller vittnets närstående utsätts för allvarlig brottslighet. Brotts vittnet ska höras om måste svara minst två års fängelse. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

En lagrådsremiss är ett utkast till lag. Lagrådet granskar att förslaget inte strider mot någon annan lag. Regeringen lämnar sedan en proposition till riksdagen.

A portrait of Linda Ingvarsson, a middle-aged woman with blonde hair tied back, wearing a white blazer over a dark top. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a blurred outdoor setting with green foliage.

LINDA INGVARSSON
NY ORDFÖRANDE
I NÄMNDEMÄNNENS
RIKSFÖRBUND

Hon vill förändra världen, i alla fall en bit av den

En samhällsengagerad kvinna som brukar köra spinning på gymmet fem på morgonen och gärna omger sig med familj och vänner. "Jag är en kvällstrött flockmänniska", säger Linda Ingvarsson.

P

PORTRÄTT

Linda Ingvarsson, 50

BOR: Hus i Hässleholm.
FAMILJ: Särbo, tre vuxna barn och tre bonusbarn.

GÖR: Förbundsordförande för Nämndemännens Riksförbund, medicinsk sekreterare.

LYSSNAR PÅ: Allt från opera till hårdrock.

LÄSER: Just nu *Den svagaste länken* av Jonas Nordling, om den svenska modellen och deckaren *Spindeln* av Lars Kepler.

FRITID: Tränar varje dag. Reser, gärna till Spanien. Nu senast till London och ABBA:s föreställning *Voyage*. "Fantastiskt".

FÖREBILD: Min förra fackliga ordförande Rosemarie Holm. En ledare med stort hjärta. Och så farmor Karin, 99. En stjärna som jag unnar fler att ha i sitt liv.

Det är en vecka sedan Linda Ingvarsson valdes till ordförande för Nämndemännens Riksförbund. Tanken var att göra intervjun på stämman, men ett pressat tidschema gör att vi i stället ses på Teams.

– Jag är jätteglad för förtroendet. Det känns både roligt och viktigt.

"Roligt" och "tillsammans" är två ord Linda ofta återkommer till. Hon vill forma ett lag med plats för både skratt och allvar.

– Vi har stort ansvar i förbundsstyrelsen, men det måste finnas utrymme mellan punkterna på dagordningen, så vi lär känna varandra. Du ska kunna lyfta nya idéer utan rädsla.

Som ordförande vill Linda hålla i taktpinnen, utan att peka med hela handen.

– Stora öron och liten mun är min taktik. Alla måste hjälpas åt, för uppdraget bygger på ideella krafter.

INGEN SOFFTYCKARE

Lindas samhällsengagemang har funnits med sedan ungdomen. En väldigt engagerad lärare fick intresset att växa. Det har blivit kommunpolitik, fackligt arbete och de senaste 17 åren nämndemannauppdrag i Hässleholms tingsrätt. Hon är sedan många år administratör på Region Skåne, och har genom åren även läst på högskolan. På senare år har det blivit allt fler uppdrag i fackförbundet Vision.

– Jag har aldrig sökt mig till uppdragen, men är engagerad, har idéer och tycker om att bidra med det jag kan, och det har gjort att jag

fått förtroendet och möjligheten.

Så gick det också till när hon för två år sedan nominerades och valdes till vice förbundsordförande i Nämndemännens Riksförbund.

– Det är bättre att vara med och påverka än att ligga hemma på soffan och tycka i det tysta. Som ung trodde man att det var möjligt att förändra hela världen. Så är det ju inte riktigt, men att alla kan förändra en bit av världen, det tror jag fortfarande.

Särskilt viktigt är detta i vår tid, när tidigare självklara värden som demokrati och rättsstat helt plötsligt ifrågasätts.

– Demokratin är grunden till allt, jag och alla andra måste inse att det är allvar nu.

TIDIG MAMMA

Linda har särbo och tre vuxna barn, alla pojkar. Hon var bara 20 år när hon blev mamma till tvillingar. Banden till familjen är tajta. Traditioner är viktiga och varje år ska påskäggen målas, precis som året innan.

– Farmor och farfar har varit stora förebilder för mig under min uppväxt.

Farmor Karin är nu 99 år.

– Hon är en genuint god människa med stort rättspatos och har varit min stjärna i livet, säger Linda.

FULL ERSÄTTNING VIKTIGT

Den strategiska agenda förbundsstämman antog anger fem prioriterade områden för Nämndemännens Riksförbund (se sid 15).

Arvodena till förvärvsarbete nämndemän är en särskilt

➔ viktig fråga för Linda. Full ersättning för förlorad arbetsförtjänst, med pensionsavsättningar och semesterersättning, borde vara självklart, menar hon.

– Vi ska inte behöva betala för att tjänstgöra som nämndemän, så är det idag. Systemet måste vara tydligt och enkelt, även för nämndemän som är egna företagare.

Linda tror att bättre villkor skulle underlätta för fler yngre att bli nämndemän. Det skulle jämna ut åldersfördelningen. Att lyfta nämndemännens roll i rättssystemet för att få större förståelse på arbetsplatser är också viktigt.

– Nämndemännens ålder har ju diskuterats länge, men jag tycker man kan vända på det. Tack och lov att det finns äldre personer med massor av kunskap och livserfarenhet som vill bli nämndemän. Tänk om inga äldre ville ställa upp, det skulle bli väldigt kostsamt och svårt att bemanna domstolarna med tanke på att målens längd har ökat i många fall. Det kan vara problematiskt att som yrkesarbetande nämndeman ta dessa mål.

När Linda på några ord ombeds förklara varför man ska bli nämndeman blir det tyst en stund innan svaret kommer:

– Det mest ärofyllda uppdrag som finns. Krävande, lärorikt och viktigt. Att vara nämndeman öppnar dina ögon till en ny värld.

FLYTT PÅ GÅNG?

I dag har Linda fixat i trädgården. I morgon kommer en mäklare och värderar huset.

– Jag har funderat flera år på att flytta. Barren har flyttat ut och huset är kännat lite för stort.

Senare denna söndagskväll väntar ännu ett digitalt möte, nu med förbundsstyrelsen. Många undrar hur hon har tid med allt. Men Lindas dygn har lika många timmar som för alla andra, och det handlar nog om att välja, och välja bort.

– Jag tycker om människor och att arbeta. Och jag har bra koll på vad jag hinner och inte hinner. *

TEXT: Thomas Östlund BILD: Tess Ellis

NYA FÖRBUNDSSTYRELSEN i Nämndemännens Riksförbund, utsedd av förbundsstämman 2024

Övre raden från vänster: Molly Hoffrén (förbundssekreterare), Babak Ghorani (ledamot), Anitha Wretling (ledamot), Claes-Håkan Jansson (ersättare), Eva Persson (ledamot), Kaj Johansson (ledamot), Margaretha Holmlund (ledamot).

Nedre raden från vänster: Chatarina Nordström (ersättare), Eva Berg Arbro (vice förbundsordförande), Linda Ingvarsson (förbundsordförande), Björn Sandwall (ersättare), Karin Einarsdotter-Carlén (förbundskassör), Pernilla Andersson (ersättare).

BILD: ISTOCK

Den digitala världen
skapar nya hot.

Flera utmaningar i den nya omvärldsanalysen

I den senaste omvärldsanalysen från Sveriges Domstolar är det en mer instabil och hotfull bild som träder fram än föregående års analysen.

Omvärldsanalysen är ett av de underlag som ligger till grund för Sveriges Domstolars strategiska planering. Under både trendinsamlingen och omvärldsanalysen blev det tydligt att det var en annan bild av omvärlden som framkom än i den senaste rapporten från 2021.

Dagens omvärld upplevs vara mer instabil och har en ökad hotbild. Det som identifieras är sådant som finns bakom nästa hörn och konsekvenser som Sveriges Domstolar ännu inte tagit sig an till fullo. Omvärldsanalysen ska öka förmågan att se kommande utmaningar och möjligheter på ett tidigare stadium och bidra till handlingsberedskap. De fem områdena som identifierats är:

• Ökad oro i världen

Säkerhetsläget i Europa är allvarligt. Därtill växer de ekonomiska klyftorna i världen och alla de val som sker i år ökar spänningarna. För domstolarna innebär detta behov av höjd beredskap, ökad risk för säkerhetsincidenter och potentiell ökad måltillströmning.

• Hotet mot demokratin ökar

Demokratiindex sjunker globalt och många av årets val i världen uppges bli varken fria eller rättvisa. I Sverige är kunskapen om rättsstaten låg bland ungdomar och dagens informationslandskap ger mindre av analys och mer av desinformation. För domstolarna kan det medföra ökad hotbild mot medarbetare, problem med

informationens tillförlitlighet och minskat förtroende för rättskipningen.

• Användningen av AI ökar allt mer

Stor tillgång till datorkraft och stora mängder data ger en snabb AI-utveckling med fokus på att öka effektivitet och automatisering. För Sveriges Domstolar för AI med sig möjligheter inom juridisk analys och beslutsstöd, men också behov av riktlinjer och utbildning.

• Ökning av cyberattacker

Cyberhoten mot Sverige ökar alltmer och är idag både mångfaceterade och storskaliga. AI-teknik gör det än enklare att snabbt skapa skadlig kod. För Sveriges Domstolar ökar med detta kraven på teknisk och organisatorisk anpassning med behov av ökad IT-säkerhet och informationssäkerhet

för att undvika risker för problem i kärnverksamheten.

• Ökad organiserad brottslighet

Ökningen av den organiserade brottsligheten i Sverige förutsågs fortsätta. De kriminella gängen rekryterar allt yngre personer för att utföra grova brott. Utvecklingen drivs på av ökande klyftor i samhället och lukrativ narkotikahandel. För domstolarna medför det fler och större brottmål som är förtursmål, fler och mer komplexa mål enligt lagen om vård av unga, ökad hotbild i domstolarnas lokaler och risk för ökad infiltration.

Omvärldsanalysen ska nu förhoppningsvis kunna vara en del som ger vägledning i den kommande verksamhetsplaneringen vid respektive myndighet i Sveriges Domstolar. *

Jens Mattsson
Domstolsverket

Förbundsstämma med agenda för framtiden och nya förtroendevalda

- Val av förbundsstyrelse med Linda Ingvarsson som ny förbundsordförande.
- En strategisk agenda med fem prioriterade områden för Nämndemännens Riksförbund de kommande åren.

Det var ett par av besluten när ett sextio-tal ombud från nämndemannaföreningar över hela landet samlades till förbunds-stämma i Uppsala den 25–26 maj.

Att nämndemän är engagerade och debattglada personer råder det ingen tvekan om. Trots försom-mar och syrefattig konferenssal var det många ombud som ville göra sin röst hörd på stämman.

I sitt öppningstal sammanfattade avgåen-de förbundsordförande Stefan Blomquist arbetet i förbundet de två åren sedan förra stämman. Åren har präglats av ett förstärkt opinionsbildningsarbete, både medialt och genom kontakter med politiker och myndig-

heter. Hemsidan har uppdaterats och det nya medlemssystemet som beslutades av stäm-man 2022 har införts (se ruta sid 16).

– En organisation som inte utvecklas går bakåt, konstaterade Stefan Blomquist och berättade att antalet medlemmar nu är 3 000, en ökning sedan förra stämman med cirka 300.

VÄLKOMMEN TILL UPPSALA

Efter att Magnus Åkerman, andre vice ordfö-rande i Uppsala kommunfullmäktige, hälsat välkommen vidtog stämmoförhandlingar.

Till ordförande för stämman valdes Nicholas Nikander, före detta kommunalråd i Huddinge. Det var fjärde stämman i rad han höll i ordförandeklubban.

Stämman godkände verksamhetsberättel-serna för 2022 och 2023 och den avgående förbundsstyrelsen beviljades ansvarsfrihet.

NY FÖRBUNDSSTYRELSE

En viktig punkt på dagordningen var val av ny förbundsstyrelse. Valberedningen presen-

Många diskussioner och stort engagemang på stämman. Nicholas Nikander (bilden till vänster, sid 14) höll i ordförandeklubban.

terade sitt förslag, och betonade att de hade lagt ett pussel med nominerade för att forma ett lag med rätt kompetens och med personer som har tid och kraft för det krävande arbete som ett förbundsstyrelseuppdrag innebär.

Förslaget väckte diskussion, där några menade att könsfördelningen i förslaget var för skev – med sju kvinnor av totalt nio ordinarie i styrelsen. Nya nomineringar gjordes och votering följde. När omröstningen var över visade det sig att valberedningens förslag fått ett starkt stöd av stämman, som utsåg en förbundsstyrelse enligt deras förslag.

MAJORITET FÖR STRATEGI

Stämman fattade beslut om en strategisk agenda för de kommande två åren (se ruta). Även här blev det en del diskussion, innan en bred majoritet gick på förbundstyrelsens förslag.

Stämman godkände även förslaget till stadgeförändringar som bland annat tydliggör lokalföreningarnas relation till riksförbundet, konsekvenser av det nya medlems-

Strategisk agenda med fem punkter

Förbundsstämman beslutade om en strategisk agenda i fem punkter som under de kommande två åren ska vägleda organisationens arbete.

1. ARVODE OCH ERSÄTTNING

Prioritera påtryckningar för förbättrade arvoden och ersättningar. Arbeta för att stärka nämndemännens arbetsmiljö/arbetsvillkor.

2. MEDLEMSREKRYTERING OCH MEDLEMSGENGAMANG

Implementering av strategier för att attrahera nya medlemmar och främja engagemang hos befintliga medlemmar genom olika initiativ och aktiviteter.

3. UTBILDNING OCH KOMPETENSUTVECKLING

Utveckling av utbildningsprogram och resurser för att stödja medlemmarnas professionella utveckling och kunskapsinhämtning inom rättsväsendet.

4. HANTERING AV HOT OCH VÅLD

Utveckling och implementering av policyer och åtgärder för att förebygga och hantera situationer relaterade till hot och våld inom medlemskåren.

5. OPINIONSBILDNING OCH PÅVERKAN

Genomförande av aktiviteter och kampanjer för att stärka organisationens röst och påverka opinionen inom relevanta frågor i samhället, särskilt inom rättsliga och juridiska områden.

systemet samt att det ska finnas fyra, i stället för tre, ersättare i förbundsstyrelsen.

Fyra motioner hade kommit in till stämman. Tre berörde arvodet till nämndemännen och en om ett tillägg i stadgarna vad gäller budgeten för Nämndemännens Riksförbund. Motionerna ansågs besvarade av förbundsstyrelsen, vilket också blev stämans mening.

Efter en stämmomiddag med god mat och ➔

→ mycket prat fortsatte stämmoförhandlingarna under söndagen. Kjell Nilsson från Osby utnämndes till Årets Nämndeman (se sidan 17).

Efter lunch gästades stämman av terrorforskaren Magnus Ranstorp. Han är aktuell med boken *Från terrorns frontlinjer* och berättade om olika terroraktioner de senaste trettio åren och det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sverige.

– Det är stora spänningar i världen och det kommer nog att bli värre, var hans dystra budskap.

Efter att de sista punkterna på dagordningen avhandlats får det dags för avtackning av den avgående förbundsstyrelsen och avgående förbundsordförande Stefan Blomquist. Ännu en förbundsstämma i Nämndemännens Riksförbund var genomförd. *

TEXT: Thomas Östlund

Ny och tidigare ordförande: Linda Ingvarsson och Stefan Blomquist.

TVÅ PÅ STÄMMAN

Sasja Nyström, 44, Karlstad

Varför är du här?

Jag är helt ny som nämndeman och har redan blivit vald till vice ordförande i Värmlands nämndemannaförening. Så klart är jag intresserad av hela förbundets utveckling, som vi beslutar om här på stämman. Det är också kul att träffa andra nämndemän, alltid får man några tips med sig hem.

Vilka frågor är viktigast att Nämndemännens Riksförbund arbetar med framöver?

Vidareutbildning! Så att alla vet vilka rättigheter och skyldigheter vi har som nämndemän. Det är också viktigt att vi alla är medvetna om vilka fallgropar som finns, särskilt när vi finns på sociala medier. Vi måste leva upp till det förtroendeuppdrag vi har.

Bo Caperman, 69, Helsingborg

Varför är du här?

Som ordförande i Helsingborgs nämndemannaförening bryr jag mig om och vill påverka vår organisation. Jag har jobbat tjugo år som tjänsteman på EU i Bryssel, och då är det naturligt med ett stort samhällsintresse.

Vilka frågor är viktigast att Nämndemännens Riksförbund arbetar med framöver?

Att få medierna och allmänheten att förstå att nämndemannasystemet följer en lång rättstradition. Fler behöver känna till vår roll i rättsväsendet. Sedan är det viktigt att satsa på kompetensutveckling för oss nämndemän, så att vi kan utföra vårt uppdrag på ett bra sätt.

Nytt medlemssystem på plats

DET NYA GEMENSAMMA medlemssystemet för Nämndemännens Riksförbund, NRF är nu på plats.

Tidigare har det inte funnits något samlat medlemssystem, och enligt beslut på stämman 2022 skulle ett sådant utvecklas. Karin Einarsdotter-Carlén och Margaretha Holmlund är två av dem som arbetat med det nya systemet, och på årets stämma redogjorde de för hur det fungerar.

Medlemssystemet innebär ökade möjligheter till kommunikation med alla medlemmar, till exempel vid inbjudningar till webbseminarier och när medlemsavgiften ska betalas. En annan följd av systemet är att denna tidning åter igen kan skickas direkt hem till medlemmarna, efter att under ett antal år enbart spridits via utskick till domstolarna. *

Kjell Nilsson, Årets Nämndeman

Fylld av energi!

– Jag blev överraskad, och så klart väldigt glad. Det säger Kjell Nilsson efter beskedet att han blivit utsedd till Årets Nämndeman 2023. Det är en aktiv 82-åring fylld av energi som tar emot priset.

Kjell Nilsson är på väg ut i trädgården när vi når honom i maj.

– Det är lite sent att sätta potatis, men mina dagar räcker inte till, säger han.

Ingen tvekan om att Årets Nämndeman har många järn i elden. Det är idrotten, kyrkan, trädgården och planerna på ett industrimuseum i Osby. Han är sedan 38 år ordförande i Visseltofta idrottsförening.

– Jag tänker ibland efter middagen att det vore skönt att vila en timme eller två, men det händer inte så ofta. Energin finns där och jag har mycket kvar att göra.

NÄMNDEMAN I 37 ÅR

Kjell blev nämndeman 1986 och ordförande i Hässleholms Nämndemannaförening 1991. Vid årsmötet i år avgick han, efter att vid årsskiftet lämnat uppdraget som nämndeman.

– Från början hade jag inte en tanke på att bli nämndeman, men har aldrig ångrat mig. Det är ett av de förnämsta uppdrag du kan ha.

Engagemanget i den lokala nämndemannaföreningen kom sig naturligt för den förningsmänniska Kjell är. En period var han även ledamot i förbundsstyrelsen.

– Jag har alltid jobbat hårt för att få lokala

Kjell Nilsson, 82 år **BOR:** På en gård i byn Visseltofta i Osby kommun. **FAMILJ:** Gift sedan 59 år, två barn, fem barnbarn och fågelhunden Muffe. **GÖR:** Aktiv pensionär. Har varit nämndeman i Hässleholms tingsrätt 1986–2023.

nämndemannaföreningar att ansluta sig till riksförbundet. Vi blir starkare tillsammans och det är viktigt att ha kontakter med Domstolsverket och regeringen, för att förbättra våra villkor.

JOBBAT I INDUSTRIEN

Kjell arbetade inom industrin hela sitt yrkesliv och blev tidigt fackligt engagerad. Det är människosynen som ligger till grund för hans livslånga ideella engagemang.

– För mig handlar det om att värna om landsbygden och de sämst ställda. Jag vill att vi ska leva i ett jämlikt och rättvist samhälle.

Nu ser han hur samhällsklimatet hårdnat, vilket också återspeglar sig i domstolarna. Det leder Kjell in på tankar om nämndemannasystemets framtid.

– Jo, jag har en del åsikter. De som nominerar har ett stort ansvar att utse rätt personer för uppdraget. Den som blir nämndeman har en mycket viktig roll i vår demokrati.*

TEXT OCH FOTO: **Thomas Östlund**

ÅRETS NÄMNDEMAN tilldelas årligen en nämndeman i Nämndemännens Riksförbund som visat gott omdöme och är ett föredöme för andra.

Lokalföreningarna nominerar kandidater och förbundsstyrelsen utser pristagare som, förutom den stora äran, får ett diplom.

ENALJ – nätverk för lekmannadomare i Europa

MÅNGA EUROPEISKA LÄNDER har lekmannainflytande i domstolarna, även om formerna skiftar. Nätverket ENALJ bildades 2012 och samlar 18 organisationer för nämndemän eller motsvarande.

I maj samlades flera av ENALJs medlemsorganisationerna i Leipzig, Tyskland, för konferens och för att fira Europadagen för lekmannadomare. Från Sverige deltog Stefan Blomquist, tidigare

förbundsordförande i Nämndemännens Riksförbund.

Att det oberoende rättsväsendet utmanas i flera europeiska länder var en fråga på dagordningen. Annat som diskuterades var utbildningsfrågor och situationen på hemmaplan för medlemmarna i ENALJ. Många var, enligt Stefan Blomquist, imponerade av det arbete Nämndemännens Riksförbund bedriver. *

FOTO: ISTOCK

Gilla oss på Facebook!

Nämndemännens Riksförbund finns på Facebook. Nyheter publiceras löpande, vilket gör det smidigare för dig att ta del av viktiga händelser och datum. Gillar du "Nämndemännens Riksförbund NRF" får du automatiskt våra nyhetsuppdateringar.

Håll koll på hemsidan

På www.nmrf.se hittar du bland annat tidigare nummer av tidningen Nämndemannen, förbundets nyhetsbrev och information om lokalföreningarna.

DET HÄR ÄR NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND:

- Är en ideell, opolitisk och religiöst obunden förening med cirka 3 000 medlemmar.
- Har en bred lokal verksamhet i ett 50-tal lokala nämndemänföreningar.
- Bidrar till ökad kompetens och

gemenskap bland nämndemännerna.

- Bevakar och tillvaratar nämndemännens intressen genom kontakter med riksdag, regering, regioner, kommuner och statliga myndigheter.
- Arbetar för att förbättra nämndemännens villkor, vad gäller arvoden, utbildning etc.

- Är remissinstans i frågor som berör rättsväsendet.
- Bildar opinion för nämndemännasystemets givna plats i en modern demokrati.
- Har en försäkring för alla medlemmar vid föreningsaktiviteter.
- Ger ut tidningen Nämndemannen och driver webbplatsen www.nmrf.se.

KORTA FAKTA OM NÄMNDEMANNASYSTEMET

- Det finns cirka 8 500 nämndemän i Sverige. De avlägger domared och dömer i allmän domstol (tingsrätter och hovrätter) samt i allmän förvaltningsdomstol (förvaltningsrätter och kammarrätter).
- En nämndemans röst väger lika tungt som jurist-domarens för hur målet avgörs.
- Nämndemän nomineras av de politiska partierna. Kommunfullmäktige och regionfullmäktige utser nämndemännen utifrån partiernas styrka i kommuner och regioner.
- Nämndemannauppdraget är opolitiskt, och nämndemännen representerar inte sina partier. Nämndemännen ska följa lagen när de dömer.
- Nämndemännen utses vart fjärde år, året efter de allmänna valen. Det varierar hur ofta en nämndeman tjänstgör, 10–20 gånger per år är vanligt.
- Varje nämndeman ska genomgå obligatorisk utbildning.
- Nämndemännens arvode är 680kr/dag, för tjänstgöring mer än tre timmar. De har även rätt till ersättning för inkomstförlust.
- Nämndemannasystemet i Sverige har anor från 1200-talet. Ordet nämndeman är från medeltiden, då byäldste namngav de som skulle sitta vid tinget (Nämnda män = nämndemän). Lekmän (juridiskt oskolade) i domstolar finns i många länder, i skiftande former.

NÄMNDEMÄNNENS RIKSFÖRBUND

Adress Ågatan 15C,
749 35 Enköping

E-post kansli@nmrf.se

Webbplats www.nmrf.se

Facebook Nämndemännens
Riksförbund NRF

Bankgiro Nämndemännens
Riksförbund 5360-9855

Förbundsordförande

Linda Ingvarsson, linda.ingvarsson@nmrf.se.

Förbundsstyrelsen presenteras på www.nmrf.se.

Valberedning Roine Hangvar
(sammankallande)
roine.hangvar@nmrf.se

PRENUMERATION

Prenumeration: 120 kronor per år (fyra nummer).

Lösnummer: 40 kronor. **För prenumeration:** kontakta NRF:s kansli (se ovan).

REDAKTÖREN

Heja alla ideella!

JAG HAR VARIT AKTIV i föreningar nästan hela livet. Ungefär lika länge (nu pratar vi 1970-tal och framåt) har jag hört föreningsfolk sucka att de är de "sista entusiasterna".

Men ryktet om föreningslivets död verkar överdrivet. Hälften av svenskarna har arbetat ideellt någon gång de senaste tolv månaderna. Det handlar om allt från att baka bullar i ungarnas fotbollsklubb till att sitta i styrelsen i en lokal nämndemannaförening.

INOM FORSKNINGEN framhålls att föreningslivet blir allt mer professionaliserat. Tusentals anställda finns i den ideella sektorn, främst i stora nationella organisationer. Jag googlar på måfå och ser att Naturskyddsföreningen har cirka 170 anställda på sitt rikskansli. Det ger så klart styrka och stadga. Men bara ett fåtal av alla föreningar har anställda. I Nämndemännens Riksförbunds lokala nämndemannaföreningar är det ideellt arbete som gäller. Och alla som på fritiden gör en insats för andra är värda applåder och hejarop.

BLUNDA EN SEKUND och föreställ dig hur Sverige skulle se ut om alla föreningar försvann. Det skulle bli bra mycket fattigare, och tråkigare. Min gissning – och förhoppning – är att inte heller dagens föreningsaktiva är de sista entusiasterna.

Thomas Östlund

CHEFREDAKTÖR

Kom med du också!

Ditt medlemskap i Nämndemännens Riksförbund är en röst för nämndemannasystemets givna plats i ett modernt samhälle. Som medlem bidrar du till arbetet med att förbättra villkoren för oss nämndemän.

Vill du delta i vår verksamhet finns många möjligheter, i någon av våra lokalföreningar över hela landet.

LOKALA NÄMNDEMANNAFÖRENINGAR

REGION 1

- Luleå Nämndemannaförening
- Skellefteå Nämndemannaförening
- Umeå Nämndemannaförening

REGION 2

- Nämndemannaföreningen vid Ångermanlands tingsrätt
- Jämtlands Läns Nämndemannaförening
- Sundsvalls Nämndemannaförening

REGION 3

- Dalarnas Nämndemannaförening
- Falu Domstolars Nämndemannaförening
- Gästrikens Nämndemannaförening
- Hälsinge Nämndemannaförening

REGION 4

- Enköpings-Håbo Nämndemannaförening
- Upplands Nämndemannaförening
- Västmanlands Nämndemannaförening
- Värmlands Nämndemannaförening
- Örebro Läns Nämndemannaförening

REGION 5

- Nämndemannaföreningen vid Förvaltningsrätten i Stockholm
- Gotlands Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen i Attunda tingsrätt
- Nämndemannaföreningen vid Kammarrätten i Stockholm
- Solna Nämndemannaförening
- Stockholms Nämndemannaförening (Stockholms tingsrätt)
- Nämndemannaföreningen vid Svea hovrätt i Stockholm
- Södertörns Nämndemannaförening

REGION 6

- Eskilstuna Strängnäs Nämndemannaförening
- Linköpings Nämndemannaförening
- Norrköpings Nämndemannaförening
- Nyköpings Nämndemannaförening

REGION 7

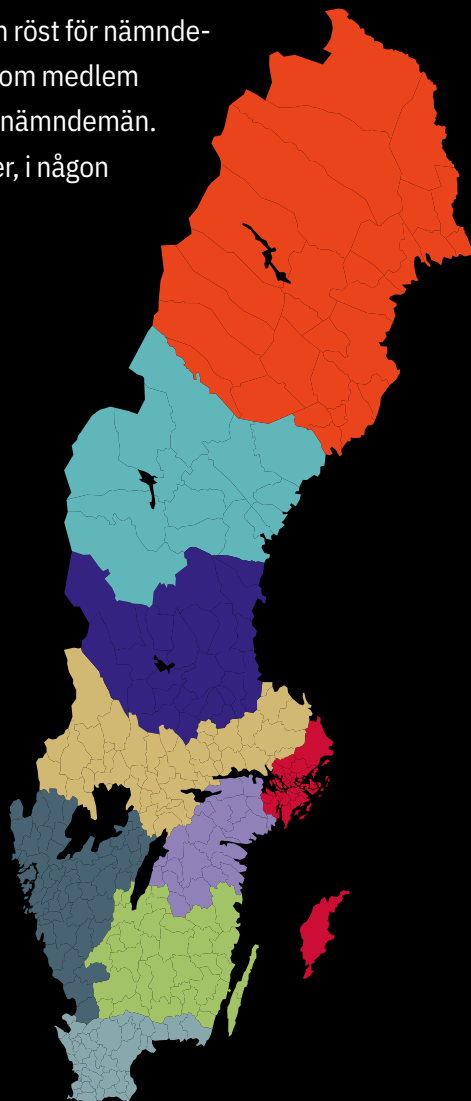
- Alingsås Nämndemannaförening
- Göteborgsregionens Nämndemannaförening
- Halmstads Nämndemannaförening
- Norra Dal Nämndemannaförening
- Skaraborgs Nämndemannaförening
- Uddevalla Nämndemannaförening
- Vänersborgs Nämndemannaförening

REGION 8

- Eksjö Nämndemannaförening
- Jönköpings Nämndemannaförening
- Kalmar-Ölands Nämndemannaförening
- Kronobergs Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen Norra Kalmar län

REGION 9

- Blekinge Nämndemannaförening
- Helsingborgs Nämndemannaförening
- Nämndemannaföreningen vid Hovrätten över Skåne och Blekinge
- Hässleholms Nämndemannaförening
- Kristianstads Nämndemannaförening
- Lunds Nämndemannaförening
- Förvaltningsrätten i Malmö Nämndemannaförening
- Malmö Nämndemannaförening
- Ystads Nämndemannaförening

Välkommen till Nämndemännens Riksförbund!

HUR BLIR JAG MEDLEM? Enklast är att gå in på www.nmrf.se under fliken "Medlem". Där finns all information du behöver. Du kan också ta dig till medlemssidan via qrkoden.

